

Är godheten ett självbedrägeri?

Kan viljan till godhet vara ett självbedrägeri? Ett sätt att vårda livslögnen? Godhet är i alla fall diskutabel. Och goda handlingar kan få onda lösningar. Det får väninnorna Tony, Charis och Roz erfara när de i romanen *Rövarbruden* visar Zenia in i sina liv. Ulrika Åström anmäler.

Historien har aldrig intresserat sig mest för de människor som försökt vara goda.

Roman

Margaret Atwood
Rövarbruden
ö. Ulla Danielsson
Rabén Prisma

Historien är fylld av girighet, våld, habegär och maktthunger. Ondskan driver livet framför sig

och livet kan innehålla gräsliga saker. Så resonerar en av kvinnorna i Margaret Atwoods roman *Rövarbruden*. Kan viljan till godhet vara ett självbedrägeri? Ett sätt att vårda livslögnen? Godhet är i alla fall diskutabel. Och goda handlingar kan få onda lösningar. Det får väninnorna Tony, Charis och Roz erfara när de visar Zenia in i sina liv. För det är denna godhetens oklara sida, den envisa viljan till inkänsla och empati som Zenia utnyttjar. Och Zenia är inte god.

Bröderna Grimm

Rövarbruden har ett ursprung i bröderna Grimms berättelse om Rövarbrudgummen, ett jungfruätande odjur. Men Margaret Atwood har uppdaterat och kastat om villkoren. Hos henne är det Zenia, som tar det hon vill ha; män, förtroenden, pengar. Zenia är en kvinnlig plundrare.

I Zenias gestalt finns förebilder som Lilith, Delila, fröken Julie, alltså inga snälla fruor och mödrar utan lystna och svekfulla genier. Zenia är livsfarlig och

hon gör dödlig entré. Hon är ett slags mellanväsen, samtidigt mytologisk varelse och människa. Hon bryter mot bilden av det kvinnliga, goda som passivt och väntande, hon är strateg och hennes norm är avunden. Hon är Rövarbruden.

Vagt tecknade figurer

I motsats till Rövarbrudens kvinnor är männen vagt tecknade figurer. Och svaga. Det skulle gå att vara kritisk till denna obalans liksom till att teckningen av Zenia någon gång närmar sig det klichéartade. Men Rövarbruden är en saga där de manliga rollfigurerna är utformade för att föra storn vidare. Männen är Zenias rov. Precis som de sköna flickorna är rov i Grimms sagor.

Zenia återuppträder på restaurang Toxique en torsdag i oktober 1990. En början alltså. Samma dag, samma tid som Tony, Charis och Roz träffats där för att äta lunch. Orsaken till att kvinnornas liv en gång sammanstrålat är förstås Zenia. Förutom alla olikheter har de vissa saker

gemensamt. Alla tre är krigsbarn och kommer ur ödelagda familjer. De bär var och en sin egen saknad och en ofullkomlighet som väntar på att fyllas ut. Av Zenia.

Tony är akademiker, militärhistoriker, expert på medeltida belägringsstrategi. För sin egen överlevnad har hon erövrat ett baklänges språk. Charis hette tidigare Karen och är nu två personer i en. Hon har ett komplicerat förflutet och en av nöden utvecklad känslighet för allt andligt och övernaturligt. Roz är rik. Men förmögenhetens upphov är inte helt ren. Hon är en effektiv affärskvinna, hon gillar spänningen. Men kan inte återfinna sig i rollen som sig själv.

Människokännare

Zenia har människokännedom och hon är skicklig. Hon vet var hon ska driva in kniven. Hon utnyttjar Tonys bristkänsla och hjälplöshet, Charis behov av att visa medkänsla och Roz smak för pengar. I sin despotism förstör Zenia kvinnornas liv och

lämnar dem sedan på slagfältet.

I sitt författarskap har Margaret Atwood återkommit till människans mörkrafter, till trolöshet och brutalitet, till grymheten inom oss. En ondska som börjar i inre spöken och rädslor, i frågor som leder oss tillbaka i våra liv på jakt efter orsaker, och är själva sårbarheten.

Zenia utförde sina trick med hjälp av speglar och i spegeln fanns den som för tillfället speglade sig. I den bemärkelsen är *Rövarbruden* också en spökhistoria. Kvinnorna kan tyckas naiva och aningslösa som öppnar sina liv för Zenia. Samtidigt är det oundvikligt. De är mottagliga för Zenia. Kanske de till och med själva frammanar henne.

Trots det lidande Zenia orsakar är det för enkelt att säga att hon bara är ond. Eller som det står i ett av bokens motton: "Man lär sig ingenting av en huggorm som inte bits." Kvinnorna förstår att det finns värre saker i livet än Zenia.

Det är detta som lyfter *Rövarbruden*. Att boken finns i det den vill vara, att den i sin lätthet väger rätt.

ULRIKA ÅSTRÖM

Krogen, fyllan och påsättningen

Hjärtats djur handlar om några månader i en svensk mans liv. Han går mot de trettio, är bosatt i Stockholm och verksam som frilansjournalist. Han är ensamstående, men har god kontakt med sina föräldrar i förortsvillan. Anna-Mi Wendel recenserar.

Samtidsskildringar är populära bland debutanter. Är författaren född på 40- eller 60-talet och därtill bosatt i Stockholm brukar förslingsverket nästan undantagslöst vara en studie över nutida dekadens.

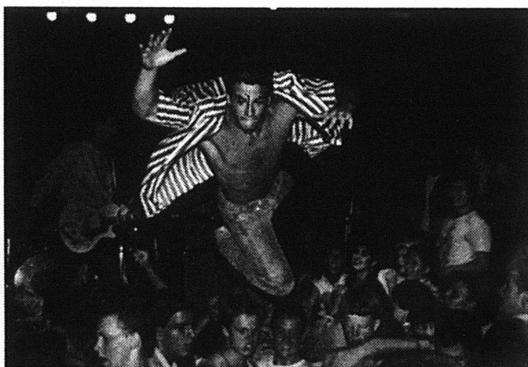
Roman

Erik Hörstadius
Hjärtats djur
Norstedts

De agerande rör sig mellan olika krogar och sängar och berättelserna hänger upp sig på replikskiften snarare än miljöstudier. Det här är en genre med många fallgropar och de som är födda på femtiotalet verkar ha omkommit i någon för det är sällan företrädare för det årtiondet vågar sig ut på parnassen.

60-talist

Författaren till *Hjärtats djur*, Erik Hörstadius, är mycket riktigt född på 60-talet och uppfyller väl fördomarna om trendiga Tjockhultsskribenter. I varje fall när han presenterar sig själv i Svensk Bokhandels värdboknummer. Och hans roman följer mallen. Men inte till punkt och

Lever för fylla och fest. Huvudpersonen kännetecknas inte av någon vilja till utveckling vare sig för egen del eller för andras. Han äger heller inget medvetande om världen utanför krogbordet och han är knappast nyfiken på upplevelser bortom den egna pittens räckvidd.

pricka. Dessutom verkar det inte vara helt säkert att det är författaren som driver med läsaren.

Hjärtats djur handlar om några månader i en svensk mans liv. Han heter Kenneth, går mot de trettio, är bosatt i Stockholm och sporadiskt verksam som frilansjournalist. Han är ensamstående, men har god kontakt med sina föräldrar i förortsvillan.

Knappast nyfiken

Den här mannens tänkande kännetecknas inte av någon vilja till utveckling vare sig för egen del eller för andras. Han äger heller inget medvetande om världen utanför krogbordet och han är knappast nyfiken på upplevelser bortom den egna pittens räckvidd. Han lever för stundens fylla och fest och skriver bara under stor möda när det är absolut nödvändigt. Han har givetvis gott

om förebilder i verkliga livet. En del av dem får piruettera mer eller mindre komprometterande i romanen.

Guldfisk

Symptomatiskt för sådana existenser som romanhjälet är lik-

heten med guldfisken i glasskålen. De anser sig vara smarta och begåvade och gör sina stolta svec inför förmodat beundrande blickar och blir lika förvånade varje gång de kommer till ett slut på någonting.

Men de inser snart att det bara är att ta nya tag och skruva av kapsylen på ytterligare en flaska billigt vin och sätta på ännu en hysterisk kvinna samt lyfta telefonluren för att ringa kompiserna och bestämma när de ska till nästa vattenhål. Eller så kan man lyssna på telefonsvararen, som spelar en stor roll i romanen – i alla fall för undertecknad är detta den första riktiga telefonsvararromanen.

Klimax

En slags klimax inträder när denne Kenneth plötsligt drabbas av kärlek istället för kärleksstunder. Då räcker inte hans begreppsvärld till för att gestalta vad som har hänt. Hans språk är ju motorn i det perpetuum mobile han befinner sig i, där rörelsen går mellan telefonen, könsjukandet och kompisarna och där drivmedlet stavas alkohol. När

något bryter in och stoppar rundgången står han bara där stum och gapar likt fisken i vattnet.

Den enda möjligheten som finns för honom verkar vara att dra igång spelet igen. Utmaningen att gå in i ett mognare vuxenliv med fördjupade relationer och insikt om det egna ansvaret, framstår för läsaren som övermäktigt inte minst på grund av att det skulle kräva ett nytt sätt att tala och tänka på. Och det finns det inte utrymme för i Hjärtats djur. Här framträder lite lätt svävande över texten ett trauma. Är det romanfigurerna som har psykiska problem eller är det författaren som har vokabulära?

Lojal mot sin stil

Hjärtats djur springer frimodigt fram i en enda konstnärlig ansats, där författaren uppfyller det han låter en person i berättelsen betona: att man ska vara lojal mot den stil man valt. Och något annat kan man inte beskylla Erik Hörstadius för. *Prosan gestaltar övertygande hur en viss grupp människor faktiskt pratar i Sverige i dag*. Det är flyt och konsekvens i språket och detta är romanens underhållningsvärde och behållning, när allt annat kommit till korta både för läsaren och för författarens alter ego. Som till exempel vad de säger.

ANNA-MI WENDEL

Vem får bli redaktör?

Debatten kring Expressens problem hävdades i många inlägg att en avgörande faktor för krisen nyligen var att Olle Wästberg varit politiker.

Från journalistfacket både i Sverige och i andra länder har det under de 30 år jag varit medaktör i mediavärlden då och då med större eller mindre styrka hävdats ett så kallat closed shop-tänkande. Endast legiti-

merade journalister bör ha tillträde till media.

Jag är övertygad om att detta är en felaktig föreställning. Jag tror att framgångarna för closed shop-tänkandet under lång tid – bland annat kopplingen mellan mediaföretagen och journalisthögskolorna – är en förklaring till bristen på förnyelse och kreativitet.

Andra faktorer, främst prestödet, har medverkat till detta, men att nu genom kopplingen "Wästberg – politiker – miss-

lyckande" skapa legitimitet för ett nygamalt closed shop-tänkande vore skadligt för pressens framtid.

Att bli en bra ledare eller en bra journalist kräver vissa egenskaper hos individen. Vilken kariärväg vederbörande sedan har vandrat är givetvis inte intressant, men föreställningen att några år som riksdagsman eller statssekreterare i sig skulle vara totalt demolerande är enligt min åsikt fel.

JANERIK LARSSON